

The Holy See

"Izbavi nas od zla"

Koje su danas velike potrebe Crkve?

Neka vas ne čudi koliko je naš odgovor jednostavan, pa čak možda i kao praznovjieran i nestvaran: jedna od velikih potreba je obrana od onoga zla kojega nazivamo Demonom.

Prije nego što razjasnimo naše razmišljanje, pozivamo vas da se otvorite svjetlu vjere koje obasjava ljudski život, viziji koja seže daleko s naše točke gledišta i prodire u jedinstvene dubine. I, zaista, slika koju smo pozvani promatrati s globalnim realizmom vrlo je lijepa. Slika je to stvaranja, Božjeg djela, kojemu se sam Bog, kao vanjskom zrcalu svoje mudrosti i moći, divio u njegovoj supstancijalnoj ljepoti (*usp. Post 1, 10 itd.*).

Zatim je vrlo zanimljiva slika dramatične povijesti čovječanstva iz koje izranja povijest otkupljenja, ona Kristova, našeg spasenja, sa svojim ogromnim blagom objave, proroštava, svetosti, života uzdignutog na nadnaravnu razinu, vječnih obećanja (*usp. Ef 1,10*). Znajući kako gledati ovu sliku, čovjek ne može ne ostati očaran (*usp. Sv. Aug. Soliloquies*): sve ima značenje, sve ima svrhu, sve ima red, i sve nam omogućuje da nazremo Prisutnost-Transcendenciju, Misao, Život i konačno Ljubav, tako da nam se svemir, za ono što jest i za ono što nije, predstavlja kao uzbudljiva i divna priprema za nešto još ljepše i još savršenije (*usp. 1. Kor 2,9; 13,12; Rim 8,19-23*). Kršćanska vizija kozmosa i života stoga je trijumfalno optimistična; i to viđenje opravdava našu radost i našu zahvalnost za život u kojemu pjevajući slavu Božju pjevamo i svoju sreću (*usp. Gloria mise*).

BIBLIJSKO UČENJE

Ali, je li ova vizija potpuna? Je li točna? Zar nas se ništa ne tiču nedostaci u svijetu? Disfunkcije stvari u odnosu na naše postojanje? Bol, smrt? Zloća, okrutnost, grijeh, jednom riječju zlo? A zar ne vidimo koliko je zla svijetu? Pogotovo, koliko moralnog zla, dakle, istovremeno, iako različito, protiv čovjeka i protiv Boga? Nije li to tužan prizor, neobjašnjivi misterij? A nismo li mi, doista mi ljubitelji Riječi, pjevači Dobra, mi vjernici, najosjetljiviji, najuznemirenniji promatranjem i iskustvom zla? Nalazimo ga u carstvu prirode gdje nam se čini da mnoge njegove manifestacije otkrivaju nered.

Zatim ga nalazimo na ljudskom području gdje susrećemo slabost, krhkost, bol, smrt i nešto gore: dvostruki proturječan zakon, jedan koji traži dobro, drugi umjesto toga usmjeren na zlo, muku koju sveti Pavao očituje na ponižavajući način kako bi pokazao nužnost i sreću spasonosne milosti, to jest spasenja koje donosi Krist (*usp. Rim. 7*); već je poganski pjesnik obznanio taj unutarnji sukob u samom srcu čovjeka: video meliora proboque, deteriora sequor – vidim bolje i odobravam, ali lošije slijedim (*Ovidije, Met. 7, 19*). Nalazimo grijeh, izopačenost ljudske slobode i duboki uzrok smrti jer se odjeljuje od Boga, izvora života (*Rim 5, 12*). A zatim, sa svoje strane mračni i neprijateljski djelatnik - Demon jest povod i učinak intervencije u nama i u našem svijetu. Zlo više nije samo manjak, nego djelatnost, živo biće, duhovno, izopačeno i izopačitelj. Užasna stvarnost. Tajanstvena i zastrašujuća.

Svatko tko je odbija priznati kao postojeću, izlazi iz okvira biblijskog i crkvenog učenja; ili, tko ga čini principom nastalim samim od sebe, a da i on, kao svako stvorenje, nije podrijetlom od Boga; ili ga objašnjava kao pseudo-stvarnost, pojmovnu i fantastičnu personifikaciju nepoznatih uzroka naših nesreća. Problem zla, sagledan u svojoj složenosti i apsurdnosti s obzirom na našu jednostranu racionalnost, postaje proganjajući. On predstavlja najveću poteškoću za naše religijsko razumijevanje kozmosa. Nije li se uzalud sveti Augustin godinama patio: *Quaerebam unde malum, et non erat exitus* - tražio sam odakle dolazi zlo, i nisam mogao naći objašnjenje (*S. Aug. Confess. VII, 5, 7, 11, itd.; PL, 32, 736, 739*). I tu se nalazi važnost upozoravanja na zlo za naše ispravno kršćansko poimanje svijeta, života, spasenja.

Na početku Isusova javnog djelovanja, kako nas izvještava Evanđelje, tko se ne bi sjetio one stranice pune značenja koja nam govori o trostrukoj Kristovoj kušnji? Nadalje, kako da se ne sjetimo mnogih evanđeoskih događaja kad se Demon suprotstavlja Gospodinovim djelima, a Isus ga i sam spominje u svome naučavanju? (*npr. Mt 12, 43*). I kako da se ne sjetimo kada Krist, govoreći tri puta o Demonu kao svom protivniku, kvalificira ga kao "kneza ovoga svijeta"? (*Iv 12, 31; 14, 30; 16, 11*). A pojavljivanje ove opake prisutnosti naznačeno je u mnogim odlomcima Novog zavjeta. Sveti Pavao ga naziva "bogom ovoga svijeta" (*2 Kor 4, 4*) i upozorava nas na borbu u tami, koju mi kršćani moramo voditi ne s jednim Demonom, nego s njegovom strašnom množinom. Kaže Apostol Pavao:

„Obucite svu opremu Božju da se mognete oduprijeti lukavstvima đavlovim. Jer nije nam se boriti protiv krvi i mesa, nego protiv Vrhovništava, protiv Vlasti, protiv upravljača ovoga mračnoga svijeta, protiv zlih duhova po nebesima.“ (*Ef 6, 11-12*).

A da nije riječ o jednom Demonu, nego o mnogima, govore nam razni evanđeoski odlomci (*Lk 11, 21; Mk 5, 9*); no jedan je glavni: Sotona, što znači protivnik, neprijatelj; i s njim mnoga Božja stvorenja, ali pala jer su se pobunila i bila osuđena (*vidi: Denz.-Sch. 800-428*); to je tajanstveni svijet, izbezumljen veoma nesretnom dramom o kojoj znamo vrlo malo.

SKRIVENI NEPRIJATELJ KOJI SIJE ZABLUDE

Međutim, znamo mnoge stvari o ovom đavolskom svijetu koje se odnose na naš život i cijelu ljudsku povijest. Demon je izvor prve nesreće čovječanstva; bio je tajni i kobni napasnik prvoga, istočnog grijeha (*Post 3; Mudr 1, 24*). Od tog Adamova pada Demon je stekao određenu vlast nad čovjekom od kojega nas samo Kristovo Otkupljenje može osloboditi. Povijest je ta koja još uvijek traje: sjetimo se egzorcizama kod krštenja i čestih podsjećanja u Svetom pismu i liturgiji na agresivnu i tlačiteljsku "vlast tmina" (usp. Lk 22, 53; Kol 1, 13). On je neprijatelj broj jedan, on je zavodnik *par excellence*. Tako znamo da ovo opskurno i uznemirujuće Biće stvarno postoji, i da još uvijek djeluje izdajničkim lukavstvom; to je skriveni neprijatelj koji sije zabludu i nesreću u ljudskoj povijesti. Sjetimo se razotkrivajuće evanđeoske prispodobe o pšenici i kukolju, sinteze i objašnjenja nelogičnosti koja kao da predsjedna našim suprotstavljenim događanjima: inimicus homo hoc fecit - neprijatelj čovjek to učini (*Mt 13, 28*). On je "ubojica od početka . . . i otac laži», kako ga Krist definira (*usp. Iv 8, 44-45*); on je sofistički podrivač čovjekove moralne ravnoteže. On je perfidan i lukav čarobnjak koji se zna uvući u nas putem osjetila, fantazije, požude, utopijske logike ili neurednih društvenih kontakata u vršenju našeg djelovanja kako bi uveo devijacije, jednako štetne koliko god se činile skladnima našim fizičkim ili psihičkim strukturama, ili našim instinktivnim, dubokim težnjama.

Tema o đavlu i o utjecaju koji on može vršiti na pojedince, kao i na zajednice, cijela društva ili na događaje, jest vrlo važno poglavlje katoličkog nauka koje bi trebalo ponovno proučiti, dok se danas tome pridaje malo važnosti. Neki smatraju da se dovoljna kompenzacija može pronaći u psihoanalitičkim i psihijatrijskim studijama ili u spiritističkim iskustvima, koja su danas, nažalost, toliko raširena u nekim zemljama. Postoji strah od vraćanja u stare manihejske teorije ili u zastrašujuće fantastične i praznovjerne digresije. Danas radije ispadamo jaki i beskrupulozni, glumimo pozitivce, da bismo onda povjerovali tolikim besplatnim magičnim ili pučkim hirovima, ili još gore, otvorili svoju dušu – svoju krštenu dušu, mnogo puta pohađenu euharistijskom prisutnošću, i obitavalištu Duha Svetoga! - na razuzdana iskustva osjetila, na pogubna iskustva droga, kao i na ideološke zavodljivosti modnih zabluda, te pukotine kroz koje Zli lako može prodrijeti i promijeniti ljudski mentalitet. Ne kaže se da je svaki grijeh izravna posljedica đavolskog djelovanja (*usp. Sv. Th. 1, 104, 3*); ali također je istina da tko god ne pazi na sebe s određenom moralnom strogošću (*usp. Mt 12, 45; Ef 6, 11*), izlaže se utjecaju *mysterium iniquitatis* – misterija zloće, na koji upućuje sv. Pavao (*2. Sol 2, 3-12*), a koji čini problematičnom alternativu našeg spasenja. Naša doktrina postaje nesigurno, zamračena samom tamom koja okružuje Demona. Ali naša znatiželja, potaknuta sigurnošću njezina višestrukog postojanja, postaje legitimna s dva pitanja. Postoje li znakovi, i koji, prisutnosti đavolskog djelovanja? I koja su sredstva obrane od takve podmukle opasnosti?

PRISUTNOST DJELOVANJA ZLOGA

Odgovor na prvo pitanje zahtijeva veliki oprez, čak i ako se ponekad čini da znakovi Zloga postaju očiti (*usp. Tertulijan, Apol. 23*). Moći ćemo pretpostaviti njegovo zlokobno djelovanje gdje poricanje Boga postaje radikalno, suptilno i apsurdno, gdje se laž nameće kao licemjerna i moćna,

protiv očite istine, gdje je ljubav ugašena hladnim i okrutnim egoizmom, gdje se Kristovo ime osporava sa svjesnom i buntovnom mržnjom (*usp. 1 Kor 16, 22; 12, 3*), gdje se duh Evanđelja mistificira i omalovažava, gdje se očaj nameće kao posljednja riječ itd. No, to je preširoka i teška dijagnoza koju se sada ne usuđujemo istraživati i ovjeravati, ali nije za sve lišena dramatičnog interesa, čemu je čak i moderna književnost posvetila znamenite stranice (v. npr. djela Bernanos, koja je proučio Ch. Moeller, *Littér. du XXe siècle, I*, str. 397 i dalje; P. Macchi, *Lice zla u Bernanosa*; vidi zatim Satan, *Etudes Carmélitaines*, Desclée de Br. 1948). Problem zla ostaje jedan od najvećih i najtrajnijih problema ljudskog duha i nakon pobjedonosnog odgovora Isusa Krista. "Znamo," piše evanđelist sveti Ivan, „da smo (rođeni) od Boga i da je sav svijet pod Zlim" (1 Iv 5, 19).

OBRANA KRŠĆANINA

Na drugo pitanje: kakvu obranu, kakav lijek suprotstaviti djelovanju đavla? Odgovor je lakše formulirati, čak i ako ga je teško provesti. Mogli bismo reći: sve što nas brani od grijeha, štiti nas od nevidljivog neprijatelja. Milost je odlučujuća obrana. Nevinost poprima aspekt čvrstoće. I tada se svatko sjeti kako je apostolska pedagogija simbolizirala u oklopu vojnika vrline koje kršćanina mogu učiniti neranjivim (*usp. Rim 13,12; Ef 6,11,14,17; 1 Sol 5; 8*). Kršćanin mora biti ratoboran; mora biti budan i jak (*1 Petr. 5, 8*); i on ponekad mora pribjeći nekoj posebnoj asketskoj vježbi kako bi odbio određene đavolske upade; Isus to uči ukazujući na lijek "u molitvi i postu" (*Mk 9, 29*). A Apostol Pavao predlaže glavnu liniju: "Ne daj se pobijediti zlom, nego dobrim svladaj zlo" (*Rim 12, 21; Mt 13, 29*).

Svjesni dakle sadašnjih nevolja u kojima se danas nalaze duše, Crkva i svijet, nastojat ćemo dati smisao i djelotvornost uobičajenom zazivu naše glavne molitve: «Oče naš, . . . izbavi nas od zla!». Neka tome koristi također i naš Apostolski Blagoslov.